

Eugène Delacroix

La llibertat guiant el poble

1. Catalogació.

Títol: La llibertat guiant el poble.

Autor: Eugène Delacroix (1798-1863).

Cronologia: 1830 (segon quart del s. XIX).

Localització: Museo del Louvre¹, a París.

Estil: Romanticisme.

Tècnica: oli (barreja de colors amb oli de llinosa o de nou, procediment que facilita força el treball del pintor).

Support: tela.

Dimensions: 2,60 m d'alt x 3,25 m d'ample (gran format).

Tema: de rabiosa actualitat amb un fort contingut ideològic, que amb el temps esdevé pintura històrica romàntica, commemora la revolució francesa de 1830. Cronista en primera línia, Delacroix ens presenta la insurrecció popular als carrers de París durant la revolució de juliol de 1830, un moment decisiu de la batalla que havia de suposar la caiguda de l'absolutisme i dels borbons a França. Una al·legoria de la Llibertat, de la Pàtria, centra la composició.

---

¹ Al Louvre és una de les obres més destacades (com la Gioconda), des de la mateixa entrada del museu ja hi ha fletxes indicadores, sota una foto del quadre, per a facilitar-ne la trobada a les persones amb pressa. En la mateixa sala està també penjat *El rai de la Medusa* per comparar-ne l'estructura i algunes coincidències entre els dos.

2. Anàlisi formal.

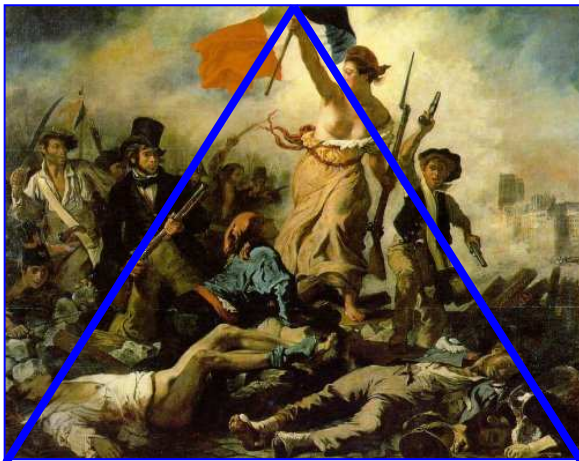
Elements plàstics:

- **Dibuix:** la importància que havia tingut el dibuix al Neoclàssic es va esvaint, a favor del color. Predomini de la corba o de línies rectes inestables (diagonals obertes, etc.). Perspectiva aèria, superposició de plans amb figures de proporcions i detalls diferents, i i adopció d'un punt de vista baix. L'horitzó es perd entre els caps de la multitud i els edificis.

- **Color:** pinzellades aplicades amb una tècnica força lliure, solta, desimbolta i sinuosa. En el conjunt predomina una gama cromàtica esmorteïda (pastels i negres), a fi destacar els elements més importants amb taques de colors més vius. Contrasts entre colors càlids (vermell) i freds (blau), entre clars i obscurs, tot en funció de potenciar el moviment. Els colors primaris (vermell, blau i groc) creen una diagonal descentrada que fa d'eix principal del quadre.

- **Llum:** irreal o simbòlica (diversos focs); violenta, efectes de clarobscur (contrasts entre zones il·luminades i fosques). Destaca la Llibertat amb la bandera tricolor, per damunt del mort de l'esquerra.

Composició:

- Asimètrica, descentrada.

- Oberta: tots els elements fugen del centre teòric, i fins i tot alguns superen el marc del quadre (la bandera).

- Superficial: centrada en un primer pla que sembla envair el territori la zona de l'espectador.

- Figures principals: composició piramidal amb la mà de Llibertat al vèrtex superior, sostenint la bandera republicana francesa, i els morts en combat a la base. Alguns hi veuen un

paral·lelisme amb *El ray de la Medusa* pintat onze anys abans per Théodore Géricault.

*Les línies en color blau tracten de mostrar aquesta tendència, fixeuvos també en totes les línies paral·leles que hi trobem (braços, armes, etc.), i en la base inestable de la barricada, tot en funció d'aportar moviment i tensió a la composició.

Descripció: L'escenari són les mateixes barricades de París, on s'enfronten el poble i els soldats reials, entre el fum propi de la batalla i la boirina; al fons, les torres de de Nôtre Dame així ho confirmen.

els personatges: 1. La protagonista és el personatge alegòric de la **Llibertat**, una dona armada i que aixeca la bandera francesa, i que porta a més els atributs que l'identifiquen amb la *Marianne*². Una dona amb un pit descobert, barret frigi vermell, roba flonja i

² Figura alegòrica de la República Francesa. La majoria de símbols d'aquesta figura alegòrica està presa de l'art clàssic, així com de la francmaçoneria. Segons T. Thoré "La veritable alegoria ha de tenir aquest doble caràcter d'ésser una figura vivent i un símbol". El fet que mostri un pit va escandalitzar a part de la societat a l'època però sovint es parla del símbol de nutrició de la mare pàtria als seus ciutadans i

ampla, peus nus, armada amb un fusell amb la baioneta calada en una mà, mentre que amb l'altra mà enarbora la bandera republicana, i guia els combatents cap a la victòria.

2. La segueixen, a la seva esquerra, un noi jove armat amb dues pistoles simbolitza la **joventut** revoltada contra la injustícia, i el sacrifici per les causes nobles.³

3. A la seva dreta, un personatge amb levita i xistera representa la **burgèsia**.⁴ Porta un fusell de caça, que deu ser propi i no robat a la batalla, i va vestit a la moda burgesa de l'època, amb pantalons amples. La faixa de franela vermella és la pròpia dels artesans.⁵

4. A l'esquerra treu el cap un altre **nen**, que també s'ha sumat espontàniament a la batalla, i obre molt els ulls mentre s'enfila per les restes de la barricada, amb un barret de policia.

(font: <http://ca.wikipedia.org>).

5. Al seu costat, l'home que branda un sabre és un **obrer** de la indústria, com indica el tipus de pantalons i de devantal que porta.⁶

6. Als peus de la llibertat, un lluitador moribund la mira fixament com dient-li que ha valgut la pena el sacrifici. El mocador al cap indica que és un **jornaler**.⁷

7. Els **cadàvers** a la base estan il·luminats per donar-los importància i el lloc d'honor que es mereixen en la llibertat aconseguida també gràcies a ells. El de l'esquerra, amb camisa blanca i sense pantaló, s'identifica amb una segona figura mítica, i també de llarga tradició iconogràfica, el príncep Hèctor de Troia.

8. El cadàver de la dreta és un **soldat** del bàndol dels monàrquics, vestit amb l'uniforme de campanya contemporani.

---

actualment es considera un dels elements essencials de la Marianne; amb tot encara avui segueix despertant reaccions negatives entre alguns governs i grups socials (Golf Pèrsic, EUA.). També forma part del realisme eròtic buscant l'aixella visiblement no depilada. L'arma que porta és ben real, model 1816, que fa la Llibertat creïble, actual i moderna.

³ El barret que porta va ser instaurat com a propi dels estudiants el 1888, posteriorment, doncs, al quadre, i per tant el noi no pot representar els universitaris com alguns poden pensar erròniament. Aquest personatge va inspirar l'escriptor també romàntic Víctor Hugo en *Els miserables* per al seu personatge Gavroche (1862). Això representa una de les poques vegades que la literatura s'inspira de la pintura i no al revés.

⁴ Alguns crítics havien proposat que el personatge burgès podria ser un autorretrat de Delacroix, però no se sap certament. També podria ser un dels seus amics.

⁵ Aquest personatge apareix també a *Els miserables* de Victor Hugo, on és un fill d'aristòcrata, revolucionari i amic de Gavroche i del protagonista, que té alguns paral·lelismes amb Hugo, Jean Valjean. Alguns crítics havien proposat que el personatge burgès podria ser un autorretrat de Delacroix, però no se sap certament. També podria ser un dels seus amics.

⁶ El barret que porta té la insígnia blanca dels monàrquics, la beta vermella representa els liberals i la banderola porta-sable és de les companyies d'èlit d'infanteria, un model de 1816. A la cintura porta una pistola agafada amb un mocador vermell que evoca el *Mocador de Cholet*, que és un signe de realiança entre Charette i els vencedors (1796).

⁷ Aquest mocador té els tons del vestit de la Llibertat mentre que les altres prenyes de vestir que porta, camisa, armilla i faixa, són dels colors de la bandera republicana.

9. A la seva dreta, a la cantonada, es veu mig cos d'un altre cadàver, bocaterrossa; es tracta d'un soldat corasser amb xarretes de color blanc, del bàndol monàrquic.

10. Entre la Llibertat i el burgès s'esbocen algunes figures dins de la batalla: un destacament de grenaders, vestits amb roba de camp i capota grisa, i els **estudiants**, entre els quals hi ha un enginyer polítècnic que s'identifica pel seu barret bonapartista⁸.

A la dreta hi ha alguns edificis típics del París del segle XIX, d'entre els quals destaca com element identificador la catedral gòtica de Notre Dame, amb una petita bandera revolucionària en una de les torres.⁹ A la cantonada, i en vermell sobre unes restes de fustes trencades, la signatura de Delacroix i l'any.

Ritme: moviment frenètic a fi de comunicar emocions intenses. Els elements plàstics tenen com a objectiu potenciar el moviment. El moviment es desborda amb fúria davant la mort que pot arribar en qualsevol moment, vistent en primer terme. Tot és inestable, fins i tot els morts.

Temps: referència actual (històrica). Escena puntual que continua en el temps. Temps real, instantània d'un moment.

ESTIL: Romanticisme pictòric francès. Característiques de l'estil: trencament amb l'academicisme, predomini del color sobre el dibuix, pinzellades soltes i ràpides, composicions plenes de dramatisme i de dinamisme, temes basats en esdeveniment històrics, preferència per la imaginació i el sentiment. Goya com a primer referent.

Delacroix una de les figures més destacades del romanticisme francès, ha tingut una gran influència en la pintura contemporània (Manet, Cezanne, Picasso).

Models i influències:

Precedents: Miquel Àngel (la *terribilitat*). L'escola veneciana (el color). Rubens (vitalitat i decoració). Contemporanis: Goya (llum, dissimetries, etc.), Gros i Géricault. Consegüents: símbol identitari, Estàtua de la Llibertat (A. Bartholdi, 1880, port de Nova York).

3. Interpretació.

Contingut i significació:

- **Tema:** Delacroix pinta el quadre de manera contemporània als fets de la revolució francesa de Juliol. Representa les tres jornades revolucionaries (*les Trois Glorieuses*: 27, 28 i 29 de juliol de 1830), una sublevació popular en els carrers de París contra unes

---

⁸ Napoleó Bonaparte va crear les enginyeries (tal com les entenem ara) per poder sol·lucionar problemes reals i nous, bé que en el seu cas eren més aviat de tipus militar. Encara ara, a França, es considera que els enginyers polítècnics són l'èlit que haurà de portar endavant el país, i en alguns casos duen uniforme militar.

⁹ Aquests edificis però, no corresponen a la perspectiva que tenen desde la banda esquerra del riu Sena, ni els edificis pintats són els que s'hi veurien. Delacroix no ha volgut plasmar la realitat sinó representar la ciutat i la catedral com a símbols.

lleis repressores, que provocaren la substitució de Carles X de Borbó per un nou rei, Lluís Felip I d'Orleans, que havia de considerar més el poble (monarquia burgesa).¹⁰

- **Significat:** considerada la primera composició política moderna. Eugène Delacroix pertanyia a una llarga línia de grans revolucionaris, que havia produït el "país de les revolucions", i com ell mateix escriu al seu germà, el 18 d'octubre de 1830, "*j'ai entrepris un sujet moderne, une barricade, et si je n'ai pas vaincu pour la patrie, au moins peindrai-je pour elle*". La figura femenina que fa onejar la bandera simbolitza la Llibertat, simbolitza la França revolucionària, i com una deessa guia els ciutadans (joves, burgesos, menestrals, jornalers, etc.) cap a la victòria i la llibertat, aconseguides aquestes no sense patiments, sobre un pedestal de morts. A França la Llibertat es considera un símbol identitari de la mateixa França, de la democràcia i de la República (segells, billets).

- **Gènere:** narratiu (caràcter polític). Delacroix no estava tan interessat a reflectir la realitat com l'esperit dels que es van aixecar.

- **Recepció:** presentada al Saló de París del 1831, i adquirida pel rei Lluís Felip, aquest decidí que resultava massa subversiva per mostrar-la al públic. Fins a l'any 1861 no s'exposà amb regularitat.

Funció: propagandística en un primer moment, però, amb el pas del temps esdevé commemorativa.

Explicacions: el context històric europeu entorn de l'any 1830. Política: la Restauració del Congrés de Viena i les revolucions liberals, els sentiments democràtics i nacionalistes. Societat: el pas d'una societat estamental a una societat de classes amb l'ascens progressiu de la burgesia al poder. Economia: la primera revolució industrial, la formació dels grans imperis. Cultura: de les idees il·lustrades al moviment romàntic (importància dels sentiments, de les il·lusions), i la nova mentalitat burgesa basada en l'individualisme i en la llibertat.

4. Conclusió.

La Llibertat guiant el poble d'E. Delacroix és una pintura d'estil romàntic francès, de l'any 1830. A destacar:

- Elements plàstics: predomini del color, els elements destacats creen un eix central.
- Composició basada en una piràmide ascendent, plena de vitalitat i de moviment.
- La figura femenina central és una al·legoria de la Llibertat superant les barricades de l'absolutisme.
- A banda de Goya, hom la considera la primera obra moderna de caràcter marcadament polític.

---

¹⁰ El període d'aquesta monarquia (1830-1848) va estar marcat pel desig dels ciutadans de voler ampliar el nombre de persones amb dret al vot (sufragi censatari) i va acabar amb una altra revolta popular que va instaurar la II República Francesa, que va abolir l'esclavatge i va instaurar el sufragi universal masculí.

Deu conceptes claus: color, pinzellada desimbolta, diagonals, piràmide ascensional, clarobscur, moviment, revolució liberal, tensió, estímul sentimentat, intensitat emocional.

5. Fonts i recursos:

TOMAN, Ralf (edit), *Neoclassicismo y romanticismo, 1750-1848. Arquitectura. Escultura. Pintura. Dibujo*, Barcelona, 2007.

Llibres de text:

- Visualart. Batxillerat, ed. Vicens Vives.
- Història de l' Art, ed. Vicens Vives.

Pàgines web:

<http://ca.wikipedia.org> (comentari sobre el quadre).

<http://www.louvre.fr> (comentari sobre el quadre).

Audiovisuals:

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=21885